

Asia: OM011:00/2020, VN/933/2020

Lausuntopyyntö työryhmämietinnöstä (Terrorismirikosten sääntelyn ajanmukaisuus ja vastaavuus vertailumaiden sääntelyn kanssa)

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Keskusrikospoliisi on osallistunut jäsenenä työryhmän työskentelyyn. Kokonaisuutena Keskusrikospoliisi katsoo, että nyt ehdotetut muutokset ovat tarkkarajaisia. Keskusrikospoliisi jakaa sen huolen, että sääntely on hyvin kerrostunutta ja kokonaisuutena se voi vaatia uudelleen arvioimista, sillä sääntely on rakentunut vaiheittain johtuen eri kasainvälisistä velvoitteista.

Mietinnön lakiehdotuksen 34 a luvun 4 § 1 momentin 4 -kohta mahdollistaa aikaisempaa paremmin kaikenlaisen terroristiryhmän toiminnan olennaisen tukemisen rikosoikeudellisen arvioimisen. Rangaistussääntelyn tarkkarajaisuuden vaatimuksesta on osin johtunut, että rangaistussäännökset on kirjoitettu sanatarkasti ja suppeasti ja siten käytännön soveltamistilanteissa kriminalisoinnin ulkopuolelle on jäänyt tekotapoja, joita ei lain säätämishetkellä ole voitu riittävästi ennakoida. Lakiehdotuksen laajennus kattamaan terroristiryhmän rikollisen toiminnan kannalta olennaisen tehtävän hoitamisen on tärkeä uudistus.

Aikaisempi kriminalisointi kattoi taloudellisten asioiden hoitamisen ja taloudellisten ja oikeudellisten neuvojen antamisen. Lakia on hyvin haastavaa kirjoittaa täysin tyhjentävästi tältä osin ja perusteluissa on luonnehdittu esimerkein olennaisuuden vaatimusta sekä erilaisia mahdollisia tekotapoja osana teonkuvausta riittävällä tavalla. Työryhmämietinnön säännöskohtaisissa perusteluissa todetulla tavalla terroristiryhmien toimintatavat ja niiden tekemiä terrorismirikoksia edistävät toimet muuttuvat ajan kulumisen myötä. Esimerkkinä voidaan mainita perusteluissa esille tuodut tukemisen tavat - viestintäpalveluiden luominen, ylläpito ja salausteknologiasta huolehtiminen sekä viestintäpalveluihin tai muuhun tietoteknologiaan kohdistuvasta salasanojen ja käyttäjätunnusten oikeudettomasta hankkimisesta huolehtiminen - jotka eivät sisältyneet aikaisempaan kriminalisointiin ja tulevat nyt arvioitavaksi yhtenä mahdollisena tekotapana.

Pohdittaessa tekojen moitittavuutta ja niille asetettavaa rangaistusasteikkoa, Keskusrikospoliisi korostaa, että Rikoslain 34 a luvun rikosten estämisessä, paljastamisessa ja selvittämisessä korostuvat riittävien toimivaltuuksien käytön mahdollisuus ja tiedonhankintakeinot; teonkuvaukset edellyttävät tekijän terroristisen tarkoituksen osoittamista, minkä päättelemine ja osoittamine pelkkien ulkoisten seikkojen nojalla on mahdotonta, ilman tekijän tahtotilan selvittämistä ja riittäviä tiedustelumenetelmiä ja todisteiden hankintakeinoja. Näin ollen rangaistusasteikkoja pohdittaessa on myös syytä huomioida poliisi-lain 5a luvun 44 §:ssä asetettu kolmen vuoden rangaistusmaksimivaatimus luovutettaessa laki tietoliikennetiedustelusta siviilitiedustelussa (582/2019) annetun lain nojalla hankittuja tietoja Suojelupoliisilta rikostorjuntatehtävää varten Keskusrikospoliisille. Keskusrikospoliisi esittää harkittavaksi, että rangaistusasteikkoa muutetaan lakiehdotuksen 34 a luvun 5 d §:n terrorismirikoksiin liittyvän julkisen kehottamisen osalta vastaamaan tätä tiedon luovuttamisen alarajaa ja siten asteikon nostamista kolmeksi vuodeksi. Näin tiedonhankintakeino olisi johdonmukaisessa suhteessa kriminalisoinnin ja teon arvioidun moitittavuuden kanssa.

Lentoliikenteen matkustajarekisteritietojen käytöstä terrorismirikosten ja vakavan rikollisuuden torjunnassa annetun lain tavoitteena on terrorismirikosten ja vakavan rikollisuuden torjunta. Ehdotetun rikoslakiin tulevan rikosnimikkeen julkinen kehottaminen terrorismirikokseen lisääminen rikoslain 34a lukuun ja matkustajarekisteritietolain soveltamisalaan tehostaa lain tavoitteiden toteuttamista. On tarkoituksenmukaista, että julkinen kehottaminen terrorismirikokseen sisällytetään nimenomaan matkustajarekisteritietolain terrorismirikoksen määritelmään eikä 7 kohdassa tarkoitettuun vakavan rikoksen määritelmään. Näin tietojenvaihto ei ole riippuvainen PNR-direktiivin liitteessä II mainituista rikoksista tai kansallisessa lainsäädännössä säädetystä enimmäisrangaistuksesta.

Lentoliikenteen matkustajarekisteritietojen käyttämistä koskevilta osin työryhmämietinnössä ja lakiehdotuksissa olisi syytä huomioida, että EU:n komissio on huomauttanut PNR-direktiivin kansallista implementaatiota koskien siitä, että matkustajarekisteritietolaki ei suoraan kata terroristisessa tarkoituksessa tehtyä ryöstöä tai terroristisessa tarkoituksessa tehtyä kiristystä. Komission huomautuksen perusteella on syytä harkita tulisiko terroristisessa tarkoituksessa tehty ryöstö ja terroristisessa tarkoituksessa tehty kiristys kriminalisoida erillisinä rikosnimikkeinä rikoslain 34 a lukuun. Voimassa olevan lain osalta voi tiedon hyödyntäminen ja myös luovuttaminen toisen maan viranomaiselle kansainvälisen tiedonvaihdon puitteissa osoittautua tulkinnanvaraiseksi ja siten ongelmalliseksi.

Lopuksi Keskusrikospoliisi haluaa kiinnittää työryhmän huomion kahteen seikkaan. Keskusrikospoliisi toivoo, että sääntelyllä selkiytettäisiin nykytilannetta terrorismirikosten esitutinnan aloittamista koskevien säännösten ja erityisesti sen osalta, tarvitaanko ja missä tilanteissa (esimerkiksi mikäli tekopaikka on myös Suomessa) esitutinnan aloittamiseen valtakunnansyyttäjän syytemääräys. Erityisesti Keskusrikospoliisi toivoo selkiytettävän esitutkintalain 3 luvun 8 § 1 momentin, rikoslain 1 luvun 12 §:n ja rikoslain 34a luvun 7 §:n välistä suhdetta. Keskusrikospoliisin käsityksen mukaan terrorismirikosten tutkintavaiheessa syyttäjä osallistuu aktiivisesti tutkinnan ohjaamiseen esitutkintalain 5 luvussa tarkoitettujen esitutkintayhteistyön puitteissa.

Toinen asia, jonka Keskusrikospoliisi näkee tällä hetkellä ongelmallisena ja joka vaatii uutta sääntelyä, on toimivaltuuspuute liittyen kotietsintään. Poliisilla tulisi olla oikeus tiettyjen vakavien rikosten estämiseksi, paljastamiseksi ja selvittämiseksi suorittaa paikkaan kohdistuva etsintä, josta voitaisiin ilmoittaa epäillylle vasta jälkikäteen. Tämä asia on ollut esillä jo Valtioneuvoston periaatepäätöksessä kansalliseksi terrorismintorjunnan strategiaksi vuonna 2014. Periaatepäätöksen mukaan viranomaisten toimivaltuuksien ajantasaisuudesta huolehditaan ja varmistetaan viranomaisten toimintakyvyn säilyminen terrorismintorjunnan jatkuvasti muutoksessa olevassa toimintaympäristössä.

Jaakkola Anu
Keskusrikospoliisi